ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

MEXANIZMLARDA JUKOVSKIY USULI BILAN KUCHLARNI TENG TA'SIR ETUVCHISINI ANIQLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Sharipov Shuhrat. Po'latovich.
Qarshi Davlat texnika universiteti dotsenti.
Saidova Gulasal Botirxon qizi.
Kasbi sanoat va xizmat ko'rsatish texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola mexanizmlarda kuchlarni tahlil qilishda Jukovskiy usulining qo'llanilishi haqida bo'lib, uning asosiy tamoyillari, matematik asoslari va mexanizmlardagi o'rni yoritilgan. Jukovskiy usuli mexanizmning har bir qismida kuchlar va momentlarni aniqlashda samarali metod bo'lib, uning yordamida mexanizmning barqarorligi va xavfsizligi ta'minlanadi. Maqolada oddiy mexanizmlardan tortib, murakkab robot manipulyatorlari va avtomatlashtirilgan tizimlargacha bo'lgan misollar keltirilgan. Shuningdek, usulning kengaytirilgan tushunchalari va modifikatsiyalari hamda uning dizayn va samaradorlikni oshirishdagi o'rni ko'rib chiqilgan.
Kalit so'zlar: Jukovskiy usuli, mexanizmlar tahlili, kuchlar va momentlar, barqarorlik, dizayn, samaradorlik, robot manipulyatorlari, mexanik tizimlar, modifikatsiya, avtomatlashtirish.

Аннотация: В данной статье рассматривается применение метода Жуковского для анализа сил в механизмах, его основные принципы, математическая база и роль в механизмах. Метод Жуковского является эффективным инструментом для определения сил и моментов в каждой части механизма, что позволяет обеспечивать его стабильность и безопасность. В статье приведены примеры применения метода на простых механизмах, а также на сложных роботизированных манипуляторах и автоматизированных системах. Также обсуждаются расширенные концепции метода и его модификации, а также его роль в улучшении дизайна и эффективности.
Ключевые слова: Метод Жуковского, анализ механизмов, силы и моменты, стабильность, дизайн, эффективность, роботизированные манипуляторы, механические системы, модификация, автоматизация.

Abstract: This article explores the application of the Jukovsky method for force analysis in mechanisms, outlining its core principles, mathematical foundation, and its role in mechanical systems. The Jukovsky method is an effective approach for determining forces and moments at different parts of a mechanism, ensuring its stability and safety. The paper presents examples of its application, ranging from simple mechanisms to complex robotic manipulators and automated systems. Additionally, it discusses extended concepts of the method, its modifications, and its role in enhancing design and efficiency.
Keywords: Jukovsky method, mechanism analysis, forces and moments, stability, design, efficiency, robotic manipulators, mechanical systems, modification, automation.

1. Kirish. Mexanizmlar va ularning qismlari orasidagi kuchlar va momentlarning tahlili mexanik muhandislikda eng muhim masalalardan biridir. Har bir mexanizmda ishlayotgan kuchlar, momentlar va ularning ta'sir nuqtalari mexanizmlarning samaradorligini, barqarorligini va xavfsizligini belgilovchi omillardan hisoblanadi. To'g'ri tahlil qilinmagan kuchlar mexanizmning

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

ishlashini buzishi, vaqt o'tishi bilan eskirishni keltirib chiqarishi yoki avariyalarni yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli mexanik tizimlar va mexanizmlarni loyihalashda kuchlarni to'g'ri hisoblash, kuchlar taqsimotini aniqlash, va mexanizmning barqarorligini ta'minlash juda muhimdir. Mexanizmdagi har bir elementda yuzaga keladigan kuchlarni aniq aniqlash, tizimning optimal ishlashini ta'minlashda yordam beradi[1, 12].

Jukovskiy usuli – mexanizmlar tahlilida kuchlarni aniqlashda qo'llaniladigan samarali va ishonchli usuldir. Bu usul orqali mexanizmdagi har bir qismga ta'sir etuvchi kuchlar va momentlar o'rtasidagi munosabatlar tahlil qilinadi. Jukovskiy usulining asosiy afzalliklaridan biri shundaki, u mexanizmning murakkabligini soddalashtiradi, kuchlarning ta'sir qilish nuqtalarini va o'zaro aloqalarini aniqlashda aniq natijalar beradi. Jukovskiy usulida mexanizmdagi har bir elementning kuchlar va momentlarini matematik tarzda ifodalash orqali tizimning barqarorligini baholash mumkin. Ushbu usul asosan ikkita yoki undan ortiq qismdan iborat mexanizmlar, masalan, tayanch mexanizmlari, leverlar yoki robot manipulyatorlarida qo'llaniladi. Jukovskiy usulini qo'llash mexanizmlarni loyihalashda tez va aniq natijalar olish imkonini beradi, ayniqsa kuchlar va momentlar ta'sirini tahlil qilishda [3].

Mazkur maqolaning maqsadi – mexanizmlar tahlilida Jukovskiy usulini qo'llashning nazariy asoslarini ochib berish va amaliyotda qanday qo'llanilishini ko'rsatishdir. Maqolada Jukovskiy usulining mexanik tizimlarda kuchlar va momentlarni aniqlashda qanday samarali ishlashini tushuntirish, usulning asosiy prinsiplari va matematik formulalarini ko'rib chiqish, shuningdek, amaliy misollar orqali uning qo'llanilish imkoniyatlarini ko'rsatish ko'zda tutilgan.

Maqolaning asosiy vazifalari:

1. Jukovskiy usulining nazariy asoslarini yoritish va uning mexanizmlardagi kuchlarni tahlil qilishdagi o'rnini tushuntirish.
2. Jukovskiy usulini qo'llashni amaliy misollar yordamida ko'rsatish, mexanizmlarda kuchlarni aniqlash jarayonini batafsil tushuntirish.
3. Mexanizm dizaynida Jukovskiy usulining afzalliklarini ko'rsatish va uni ishlab chiqarishdagi mexanizm barqarorligini ta'minlashdagi rolini baholash.
4. Murakkab mexanizmlar va tizimlarda Jukovskiy usulining qo'llanilishi imkoniyatlarini tahlil qilish va usulning o'zgarishlari va takomillashtirish imkoniyatlari haqida fikr bildirish.

Maqola, shuningdek, Jukovskiy usulining rivojlanishiga, yangi metod va modifikatsiyalarni ishlab chiqishga ham bag'ishlanadi. Bu usulni kengaytirish va optimallashtirish orqali mexanizm tahlilini yanada takomillashtirishga erishish mumkin.

2. Jukovskiy usulining asosiy tamoyillari

Jukovskiy usuli — mexanizmlarda kuchlarning ta'sirini va momentlarini tahlil qilishda qo'llaniladigan matematik usul bo'lib, asosan mexanik tizimlarning barqarorligini aniqlash va kuchlar taqsimotini belgilash uchun ishlatiladi. Ushbu usul mexanizmdagi har bir elementga ta'sir etuvchi kuchlarni va momentlarni hisoblash orqali mexanizmning ishlashini tahlil qiladi. Jukovskiy usuli yordamida mexanizmlarda qaysi kuchlar bir-biriga qanday ta'sir qilishini, ularning o'zaro bog'liqligini va mexanizmning barqarorligini aniqlash mumkin [6].

Jukovskiy usulining maqsadi — mexanizmlardagi kuchlar va momentlar o'rtasidagi munosabatlarni tushuntirish va ularni tenglashtirish orqali tizimning o'zgaruvchan holatlarda qanday ishlashini aniqlash. Bu usulning yordami bilan mexanizmning ishlash xususiyatlarini aniqlash, optimal dizayn yaratish va mexanizmni samarali va xavfsiz ishlashiga erishish mumkin.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Jukovskiy usuli mexanik tizimlarning barqarorligini aniqlashda va ularning samarali ishlashini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mexanik tizimlar odatda bir necha elementlardan iborat bo'lib, har bir elementda yuzaga keladigan kuchlar va momentlar o'zaro aloqada bo'ladi. Jukovskiy usuli mexanik tizimlarning barcha qismlarini hisobga olib, kuchlarning taqsimotini va momentlar ta'sirini tahlil qilishga yordam beradi [8].

Jukovskiy usuli mexanizmlar tahlilida keng qo'llaniladi, masalan:

- Tayanch mexanizmlar (levers, qo'lqoplar, tormoz tizimlari),
- Robot manipulyatorlari va dastgoh mexanizmlari,
- Transport mexanizmlari, masalan, avtomobil, temir yo'l va h.k.

Bu usulning mexanik tizimlar va mexanizmlardagi o'rni juda keng, chunki har qanday mexanik tizimda kuchlar va momentlarni tahlil qilish, mexanizmlarning samaradorligini oshirish, ularning ishlashini optimallashtirish uchun zarurdir. Tizimlar orasidagi kuchlarning teng ta'siri mexanizmning umumiy ishlashiga bevosita ta'sir qiladi, shuning uchun bu usulni qo'llash mexanizmning mustahkamligini va xavfsizligini ta'minlashda katta ahamiyatga ega [7].

Jukovskiy usulining matematik asoslari kuchlar va momentlarning o'zaro ta'sirini aniqlashga asoslangan bo'lib, bu usul orqali mexanizmdagi har bir element uchun kuchlarning va momentlarning formulalari tuziladi. Jukovskiy usulini qo'llashda quyidagi matematik tamoyillar asosida kuchlar va momentlar tahlil qilinadi:

1. Kuchlar tenglamalari:

Mexanizmdagi har bir element uchun kuchlar va momentlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash uchun quyidagi tenglamalar ishlatiladi:

- Summaning tenglamasi: Bir tizimdagi barcha kuchlarning summasi nollga teng bo'lishi kerak, ya'ni:

$$\vec{F} = 0$$

Bu yerda $\vec{F}$ — tizimdagi barcha kuchlarning vektorlar yig'indisi.

- Momentlar tenglamasi: Har bir elementdagi momentlar yig'indisi ham nollga teng bo'lishi kerak:

$$\vec{M} = 0$$

Bu tenglama kuchlarning momentlarini hisoblash uchun ishlatiladi.

2. Momentlarni hisoblash: Jukovskiy usulida kuchlarning momentlarini hisoblashda tizimning markaziy nuqtasi yoki ta'sir nuqtasiga nisbatan momentlar aniqlanadi. Momentlar formulasi quyidagicha:

$$\vec{M} = \vec{r} \times \vec{F}$$

Bu yerda $\vec{M}$ — moment, $\vec{r}$ — kuchning ta'sir nuqtasidan nuqtaga bo'lgan vektor, $\vec{F}$ — kuch.

3. Teng ta’sir etuvchi tizimni aniqlash: Mexanizmda kuchlar va momentlar o'rtasidagi tenglikni o'rnatish orqali barcha tizimni tahlil qilish mumkin. Jukovskiy usulida bu hisoblashlar tizimdagi barcha kuchlar va momentlarni bir-biriga tenglashtirishga asoslangan.

4. O'zgaruvchan kuchlar va momentlar: Agar mexanizmda kuchlar vaqt bo'yicha o'zgaruvchi bo'lsa, Jukovskiy usulida vaqt o'zgarishini hisobga olgan holda kuchlarning dinamik ta'siri va momentlarning o'zgarishi tahlil qilinadi.

Jukovskiy usulining asosiy matematik asoslari va tenglamalari mexanik tizimlarda kuchlar va momentlarni aniq va ishonchli hisoblashga yordam beradi. Ushbu usulni qo'llash mexanizmni

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

loyihalash va uning barqarorligini tahlil qilishda juda muhimdir. Har bir tizimni tahlil qilishda kerakli matematik usullarni qo'llash mexanik tizimlarning samaradorligini oshiradi va xavfsizlikni ta'minlaydi.

3. Mexanizmlar tahlilida jukovskiy usulining qo'llanilishi

Mexanizm – bir yoki bir nechta harakatlanuvchi qismlar (elementlar) orasidagi o'zaro bog'lanish va harakatning uzatilishi jarayonini ta'minlovchi tizimdir. Mexanizmni tahlil qilishda har bir komponentning mexanik xususiyatlarini aniqlash, ularning o'zaro aloqalari va tizimdagi umumiy harakatni hisobga olish zarur. Mexanizmlar odatda quyidagi asosiy komponentlardan iborat [13]:

1. Tayanch nuqtalari: Mexanizmning barqarorligini ta'minlaydigan va boshqa qismlarni qo'llab-quvvatlaydigan nuqtalar. Bu nuqtalar mexanizmning o'zgaruvchan qismlarini boshqaradi va ularni to'g'ri joylashtirish mexanizming ishlash samaradorligini oshiradi.
2. Harakatlanuvchi qismlar: Mexanizmda harakat qiluvchi qismlar, masalan, pistonlar, yelkanlar, tormoz disklar va boshqalar. Ularning harakati kuchlar va momentlar bilan bog'liq bo'lib, mexanizmdagi boshqaruvni ta'minlaydi.
3. Yuqori va pastki bog'lanish elementlari: Mexanizmda qismlarning o'zaro bog'lanishini ta'minlaydigan komponentlar, masalan, pinlar, bog'lanish tasmalar va boshqalar. Ushbu elementlar mexanizmning harakatini uzatishda va kuchlarni tasavvur qilishda muhim rol o'ynaydi.
4. Kuchlar va momentlar: Har bir mexanizmda kuchlarning qanday ta'sir qilishi va momentlarning qanday paydo bo'lishi tahlil qilinadi. Bu komponentlar mexanizmning ishlashini va barqarorligini ta'minlashda asosiy ahamiyatga ega.

Jukovskiy usulini qo'llashda har bir komponentning mexanik xususiyatlarini aniq tahlil qilish muhimdir, chunki kuchlar va momentlar mexanizmning harakatini ta'sir qiladi. Har bir komponentning ta'sir qilish nuqtalari va ularning o'zaro aloqalari aniqlangach, mexanizmni tahlil qilish osonlashadi.

Mexanizmdagi kuchlar va momentlarning ta'sir qilish nuqtalari mexanizmning ishlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Kuchlar ta'sir etadigan nuqtalar mexanizmdagi har bir elementning harakatiga yoki o'zgarishiga bevosita ta'sir qiladi. Jukovskiy usuli yordamida bu nuqtalar aniqlanadi va kuchlarning taqsimoti hisoblanadi. Kuchlarning ta'sir nuqtalarini aniqlashda quyidagi omillar e'tiborga olinadi:

1. Kuchlarning taqsimoti: Har bir mexanizmda kuchlar turli nuqtalarda ta'sir qiladi. Ushbu kuchlar vertikal, gorizontal yoki teskari yo'nalishda bo'lishi mumkin. Kuchlarning har bir elementga qanday ta'sir qilishi mexanizmning umumiy ishlashiga ta'sir ko'rsatadi. Jukovskiy usulida har bir kuchning ta'sir nuqtasi va yo'nalishi aniqlanadi.
2. Kuchlarning momentlari: Kuchlar mexanizmda momentlar hosil qiladi. Momentlarning ta'sir qilish nuqtalari mexanizmning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Momentlar mexanizmni o'zgartirish va boshqarish uchun kuchlar bilan bog'liq bo'lib, ularning aniqlanishi mexanizmdagi harakatning natijasiga ta'sir qiladi.
3. Tayanch nuqtalari: Kuchlar va momentlar ta'sir qiladigan nuqtalar mexanizmning tayanch nuqtalariga qarab joylashgan bo'lishi mumkin. Tayanch nuqtalarining o'rni mexanizmdagi kuchlarni aniqlashda muhim rol o'ynaydi, chunki ularning o'zgarishi kuchlar va momentlarning taqsimotini o'zgartiradi.

Kuchlarning ta'sir nuqtalarini aniqlash mexanizmning barqarorligini va samaradorligini ta'minlashda asosiy qadamdir. Jukovskiy usulida bu nuqtalar va kuchlarning taqsimoti aniq va ishonchli tarzda hisoblanadi, bu mexanizmni loyihalashda va uning ishlashini tahlil qilishda yordam beradi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Jukovskiy usulining kuchlarni aniqlashda qo'llanilishi mexanik tizimlar va mexanizmlar tahlilida samarali vosita bo'lib, ularning barqarorligini va ishlashini baholashga imkon beradi. Bu usul mexanizmda kuchlarning va momentlarning qanday ta'sir qilishini aniqlashda ishlatiladi. Jukovskiy usulida kuchlarni aniqlashning asosiy bosqichlari quyidagicha:

1. Kuchlarni va momentlarni formulalar yordamida hisoblash: Mexanizmda har bir element uchun kuchlar va momentlar o'zaro bog'langan holda hisoblanadi. Jukovskiy usulida formulalar yordamida bu kuchlar va momentlarning taqsimoti aniq belgilanadi. Har bir elementga ta'sir etuvchi kuchlar va momentlar formulalar yordamida tahlil qilinadi:

$$\vec{F} = m \cdot \vec{a}$$

Bu yerda $\vec{F}$ – kuch, m – massa, $\vec{a}$ – tezlanish.

2. Barqarorlikni tekshirish: Mexanizmda kuchlar va momentlar ta'sir qilayotgan nuqtalarda tizimning barqarorligini aniqlash uchun barqarorlik tenglamalari ishlatiladi. Bu tenglamalar yordamida mexanizmning harakatlanishini tekshirish va kuchlarning optimal taqsimotini aniqlash mumkin.

3. Kuchlarning dinamizmini hisoblash: Agar mexanizmda kuchlar vaqt o'tishi bilan o'zgaradigan bo'lsa, Jukovskiy usuli dinamik tahlilni amalga oshiradi. Kuchlar va momentlarning vaqt bo'yicha o'zgarishi dinamik kuchlar hisoblanadi va ularning ta'sirini kuzatish mexanizmning samaradorligini oshiradi.

Jukovskiy usulining kuchlarni aniqlashda qo'llanilishi mexanizmni to'g'ri loyihalash, samarali ishlashini ta'minlash va xavfsizlikni oshirish uchun zarurdir. Bu usulni qo'llash orqali mexanizmning har bir qismining kuchlar va momentlarga ta'sirini aniq hisoblash mumkin, bu esa mexanizmning ishlashini optimallashtirishga yordam beradi.

4. Jukovskiy usulining misollar bilan tahlili

Oddiy mexanizmlar — mexanik tizimlarning boshlang'ich va oddiy namunalaridir. Ushbu mexanizmlar odatda bir yoki ikki tayanch nuqtalariga ega bo'lib, kuchlarning ta'siri va momentlar asosan eng oddiy shaklda hisoblanadi. Jukovskiy usuli yordamida oddiy mexanizmlarda kuchlarni aniqlash ko'pincha geometrik shakllarni va ularning orasidagi o'zaro ta'sirni tahlil qilishga asoslanadi. Quyida ikki oddiy mexanizmda Jukovskiy usulining qo'llanilishi misollarini keltiraman:

1. Levr (Levers) – Masalaning misoli

Levr mexanizmi — bitta tayanch nuqtada erkin aylana oladigan va unga nisbatan kuchlar ta'sir qiladigan tizimdir. Levr mexanizmida kuchlarning taqsimoti, momentlarning hisoblanishi va barqarorlikni tahlil qilish muhimdir. Jukovskiy usuli yordamida levr tizimining kuchlar va momentlarini hisoblash uchun quyidagi asosiy formulalar qo'llaniladi:

- Levrda kuchlar va momentlarning tengligi:

$$M = 0$$

Bu tenglama mexanizmning momentlarini tahlil qilishda qo'llaniladi.

- Levrning tayanch nuqtasi va kuchlar o'rtasidagi bog'lanish:

$$F_1 \cdot r_1 = F_2 \cdot r_2$$

Bu yerda F_1 va F_2 — levrga ta'sir etuvchi kuchlar, r_1 va r_2 — ular ta'sir qiladigan masofalar (tayanch nuqtasidan).

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Jukovskiy usuli bu tenglamalarni hisoblab, levr mexanizmida kuchlarning taqsimoti va momentlarning ta'sirini aniqlashda ishlatiladi.

2. Tayanch mexanizmlar (Support Mechanisms)

Tayanch mexanizmlarida kuchlarning ta'sir nuqtalari, tayanch elementlarining joylashuvi va ular o'rtasidagi o'zaro aloqalar muhim rol o'ynaydi. Jukovskiy usulida tayanch mexanizmlaridagi kuchlarni aniqlashda mexanizmning barqarorligini ta'minlash va kuchlar taqsimotini hisoblash uchun quyidagi jarayonlar qo'llaniladi:

- Har bir tayanch mexanizmidagi kuchlarning taqsimoti va ta'sir nuqtalari analitik ravishda hisoblanadi.
- Tayanch nuqtalari va harakatlanuvchi qismlar orasidagi momentlar va kuchlarning aloqalari belgilangan tenglamalar yordamida tahlil qilinadi.

Ushbu oddiy mexanizmlar uchun Jukovskiy usuli yordamida kuchlarning to'liq tahlili va momentlar bilan bog'liq barcha parametrlar aniqlanadi.

- Kengaytirilgan mexanizmlarda (masalan, robot manipulyatorlari, dastgoh mexanizmlari) kuchlarni teng ta'sir etuvchi tizim sifatida aniqlash

Kengaytirilgan mexanizmlar murakkab tizimlar bo'lib, ular bir nechta harakatlanuvchi qismlardan iborat bo'ladi. Jukovskiy usuli bu kabi tizimlarda kuchlarning va momentlarning taqsimotini aniq tahlil qilishda hamda mexanizmning samarali ishlashini ta'minlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Quyida kengaytirilgan mexanizmlarda Jukovskiy usulining qo'llanilishiga misollar keltiraman:

1. Robot manipulyatorlari

Robot manipulyatorlari — bir nechta seriyali mexanizmlar (bo'g'inlar)dan tashkil topgan mexanik tizimlar bo'lib, ular murakkab harakatlar va manipulyatsiyalarni bajarishga qodir. Robot manipulyatorlarining har bir bo'g'inida kuchlar va momentlar mavjud bo'lib, ular bir-biriga ta'sir etadi. Jukovskiy usuli yordamida manipulyatorlarda kuchlarni va momentlarni quyidagi bosqichlar bilan hisoblash mumkin:

- Tizimning harakatlanish tahlili: Jukovskiy usuli yordamida robot manipulyatorining har bir bo'g'inidagi kuchlar va momentlar taqsimoti aniq belgilanadi. Bu jarayonda bo'g'inlar o'rtasidagi bog'lanishlar, harakatlar va kuchlarning ta'siri hisobga olinadi.
- Teng ta'sir etuvchi tizim: Manipulyatorlar tizimi murakkab bo'lgani uchun, Jukovskiy usuli har bir bo'g'inda kuchlar va momentlarning taqsimotini hisoblashda yordam beradi. Bu orqali manipulyatorning har bir bo'g'ini o'rtasidagi kuchlar va momentlarning teng ta'sirini aniqlash mumkin.

2. Dastgoh mexanizmlari

Dastgoh mexanizmlari — materiallarni qayta ishlash, kesish, burg'ulash va boshqa operatsiyalarni bajarish uchun ishlatiladigan mexanik tizimlardir. Dastgoh mexanizmlarida kuchlar va momentlar o'zaro aloqada bo'lib, mexanizmning ishlashiga bevosita ta'sir qiladi. Jukovskiy usuli dastgoh mexanizmlaridagi kuchlarni aniqlashda quyidagi qadamlar bilan qo'llaniladi:

- Kuchlar va momentlarni taqsimlash: Jukovskiy usuli yordamida dastgoh mexanizmidagi barcha kuchlar va momentlar aniq tahlil qilinadi. Bu mexanizmning har bir qismiga ta'sir etuvchi kuchlarni aniqlash va ularning taqsimotini hisoblashda yordam beradi.
- Barqarorlik va samaradorlik: Jukovskiy usuli dastgoh mexanizmlarida kuchlar va momentlarni hisoblash orqali mexanizmning barqarorligini tekshirish va uning ishlash samaradorligini oshirish

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

imkonini beradi. Bu jarayonda kuchlar taqsimotini hisoblash va mexanizmni optimallashtirish uchun zarur bo'lgan parametrlar aniqlanadi.

3. Kengaytirilgan mexanizmlar uchun kuchlar tenglamalari

Kengaytirilgan mexanizmlarda kuchlar va momentlar ko'proq elementlarga ta'sir qiladi, shuning uchun ularni teng ta'sir etuvchi tizim sifatida aniqlashda Jukovskiy usuli yordamida kompleks hisoblashlar amalga oshiriladi. Jukovskiy usuli bu tizimdagi barcha kuchlar va momentlarning teng ta'sirini hisoblashda yordam beradi, bu esa mexanizmning harakatini va barqarorligini aniqlashga imkon beradi.

5. Jukovskiy usulining kengaytirilgan tushunchalari va modifikatsiyalari

Usulni modifikatsiya qilish va yangi metodlarni qo'llash

Jukovskiy usuli mexanik tizimlarning kuchlarini va momentlarini hisoblashda samarali bo'lishi bilan birga, uning modifikatsiyasi va yangi metodlarni qo'llash mexanizm tahlilining yanada mukammallashishiga yordam beradi. Jukovskiy usulini yanada takomillashtirish va kengaytirish orqali uning murakkab mexanizmlar va tizimlarda qo'llanilishi osonlashadi. Quyidagi yo'nalishlar orqali usulni modifikatsiya qilish mumkin:

1. Haqiqiy kuchlar va momentlarning aniqlanishi:

Jukovskiy usulida kuchlar va momentlar oddiy geometrik usullarga asoslangan holda aniqlanadi, lekin real tizimlarda kuchlar va momentlarning taqsimoti ba'zan murakkabroq bo'lishi mumkin. Jukovskiy usulining modifikatsiyasi, haqiqiy kuchlar va momentlarning hisobi uchun qo'shimcha omillarni hisobga oladi, masalan:

- Dinamik omillar: Mexanizmdagi kuchlar va momentlar vaqt o'tishi bilan o'zgaradi. Bunday holatlarda usulni modifikatsiya qilish orqali tizimning dinamikasi, masalan, tebranishlar, tezlanishlar, va harakatlanuvchi qismlarning o'zgarishlari hisobga olinadi.

- Yuklamalar va material xususiyatlari: Materiallarning elastiklik va plastiklik xususiyatlari, zarb kuchlari va deformatsiyalarni hisobga olish usulni modifikatsiya qilishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu o'zgarishlar usulni yanada aniqroq qilish uchun yangi metodlarni qo'llashni talab qiladi.

2. Simulyatsiya va kompyuter texnologiyalarining qo'llanilishi:

Jukovskiy usulining modifikatsiyasi simulyatsiya va kompyuter hisoblash texnologiyalaridan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Kompyuter yordamida mexanizmlarning kuchlar va momentlar taqsimotini aniq va tezda hisoblash mumkin. Modifikatsiya qilingan usul yordamida:

- Kompyuter simulyatsiyalari: Kuchlar va momentlar taqsimotini tahlil qilish uchun maxsus dasturiy ta'minotlar ishlatiladi. Bu usul yordamida mexanizmni turli ish sharoitlarida simulyatsiya qilish va uning samaradorligini oldindan baholash mumkin.

- Raqamli modellash: Mexanizmning raqamli modeli yaratiladi va Jukovskiy usuli yordamida bu modelning harakatlanishi va kuchlarning taqsimoti hisoblanadi. Raqamli modellashtirish orqali tizimning barcha qismlaridagi kuchlarni hisoblash va tahlil qilish ancha osonlashadi.

3. Yangi metodlarning qo'llanilishi:

Jukovskiy usuliga asoslanib, uning qobiliyatlarini kengaytiradigan yangi metodlar ishlab chiqilgan. Bu metodlar, asosan, murakkab mexanizmlardagi kuchlarning va momentlarning aniq tahlilini takomillashtiradi. Masalan, elementar kuchlar metodlari, statik va dinamik tahlil metodlari va yangi geometrik usullar yordamida Jukovskiy usuli yanada kuchliroq va aniqlikni oshiradigan qo'llanmalarga ega bo'ldi.

- Ko'p qatlamli mexanizmlar va murakkab tizimlarda Jukovskiy usulini qo'llash

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Ko'p qatlamli mexanizmlar va murakkab tizimlar o'zaro bog'langan va harakatlanuvchi qismlardan tashkil topgan tizimlardir. Ushbu tizimlarda kuchlar va momentlarning taqsimoti va ularga ta'sir etuvchi omillar ko'pligi tufayli Jukovskiy usulini qo'llashda yanada chuqurroq tahlil talab etiladi. Quyida Jukovskiy usulini ko'p qatlamli mexanizmlarda va murakkab tizimlarda qo'llashning ba'zi muhim jihatlari keltirilgan:

1. Ko'p qatlamli mexanizmlar:

Ko'p qatlamli mexanizmlar — bir-biriga bog'langan bir nechta mexanik tizimlardan iborat bo'lib, har bir qatlamda o'zaro bog'lanishlar, kuchlar va momentlar mavjud. Jukovskiy usuli ko'p qatlamli mexanizmlarda quyidagi bosqichlarda qo'llanadi:

- Har bir qatlamdagi kuchlarni tahlil qilish: Jukovskiy usuli yordamida har bir qatlamdagi kuchlar va momentlar hisoblanadi. Har bir qatlamda kuchlar qanday taqsimlanganini aniqlash orqali tizimning umumiy barqarorligi va samaradorligi baholanadi.

- Tizimning umumiy reaktsiyasini aniqlash: Ko'p qatlamli tizimda kuchlar va momentlar bir-biriga ta'sir qiladi, bu esa tizimning umumiy reaktsiyasini o'zgartiradi. Jukovskiy usuli bu reaktsiyalarni hisoblash uchun murakkab formulalarni qo'llaydi.

2. Murakkab tizimlar:

Murakkab tizimlar, masalan, robot manipulyatorlari, avtomatlashtirilgan qurilmalar va boshqa sanoat mexanizmlari, bir nechta bog'lanishlarni va kuchlarning ko'plab manbalarini o'z ichiga oladi. Jukovskiy usuli murakkab tizimlarda quyidagicha qo'llaniladi:

- Ko'p nuqtali kuchlar tahlili: Murakkab tizimda kuchlar bir nechta nuqtada ta'sir qiladi, bu esa tizimning harakatini va barqarorligini ta'minlashda o'ziga xos qiyinchiliklar yaratadi. Jukovskiy usuli yordamida kuchlar va momentlarning har bir nuqtada qanday taqsimlanishini aniqlash va ularning tizimga ta'sirini tahlil qilish mumkin.

- Dinamika va statika: Murakkab tizimlarda kuchlarning statik va dinamik taqsimoti hisobga olinadi. Jukovskiy usuli yordamida tizimning statik va dinamik analizlari amalga oshiriladi, bu esa kuchlarning vaqt bo'yicha o'zgarishini va tizimning harakatini aniqlash imkonini beradi.

3. Murakkab mexanizmlardagi barqarorlikni tekshirish:

Murakkab mexanizmlar ko'pincha dinamik barqarorlikka ega bo'lishi kerak. Jukovskiy usulining modifikatsiyalari yordamida mexanizmning barqarorligini tekshirish va zarur bo'lganda mexanizmdagi kuchlarning taqsimotini o'zgartirish mumkin. Bu jarayon mexanizmlarning ishlash samaradorligini oshirish uchun muhimdir.

6. Mexanizmlar dizaynida jukovskiy usulining foydalari

Jukovskiy usuli mexanizmlar dizaynida kuchlar va momentlarning taqsimotini aniq hisoblashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu usul yordamida mexanizmning barqarorligini ta'minlash, samaradorligini oshirish va xavfsizligini yaxshilash mumkin. Quyida bu usulning mexanizmlar dizaynida qanday foydali jihatlari borligi kengroq yoritilgan:

- Mexanizm dizaynida kuchlarning barqarorligini ta'minlash

Mexanizmlar dizaynida kuchlarning taqsimoti va momentlarning hisoblanishi mexanizmlarning barqarorligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. Jukovskiy usuli mexanik tizimlarning turli qismlarida kuchlar va momentlarning qanday taqsimlanishini hisoblash orqali mexanizmning barqaror ishlashini ta'minlaydi. Ushbu usulning mexanizm dizaynidagi barqarorlikka ta'siri quyidagicha bo'ladi:

1. Kuchlarning to'g'ri taqsimlanishi:

Jukovskiy usulida mexanizmning har bir qismiga ta'sir etuvchi kuchlar va momentlar aniq tahlil qilinadi. Kuchlar va momentlar teng ta'sir etuvchi tizim sifatida hisoblanganida, mexanizmning

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

harakatini boshqarish osonlashadi. Bu, ayniqsa, murakkab mexanizmlar, masalan, robot manipulyatorlari yoki dastgoh mexanizmlarida muhimdir. Har bir bo'g'inda kuchlarning to'g'ri taqsimlanishi mexanizmning yuqori barqarorligini ta'minlaydi.

2. Mexanizmning siljish va deformatsiyasini oldini olish:

Jukovskiy usuli yordamida mexanizmning har bir bo'g'ini o'rtasidagi kuchlar va momentlar tahlil qilinadi, bu esa tizimdagi deformatsiyalarni yoki siljishlarni oldini olishga yordam beradi. Agar kuchlar noto'g'ri taqsimlansa, mexanizmning ba'zi qismlari ortiqcha yuklanishi yoki deformatsiyalanishi mumkin. Jukovskiy usuli bu holatlarning oldini olishga yordam beradi va mexanizmning barqarorligini oshiradi.

3. Ishlash sharoitlariga moslashuvchanlik:

Jukovskiy usulining modifikatsiyalari mexanizmning turli ish sharoitlarida qanday ishlashini tekshirish imkonini beradi. Masalan, mexanizmga yuklamalar va tashqi ta'sirlar o'zgarganida uning barqarorligini saqlash zarur. Jukovskiy usuli bu kabi holatlar uchun kuchlarning qanday taqsimlanishini oldindan hisoblash va mexanizmning barqarorligini tekshirishda yordam beradi.

4. Tayanch nuqtalaridagi kuchlarni optimallashtirish:

Mexanizmning tayanch nuqtalaridagi kuchlar har doim optimal bo'lishi kerak. Jukovskiy usulida kuchlarning taqsimoti va momentlar tayanch nuqtalarida qanday ta'sir qilayotganini hisoblash orqali mexanizmning barqarorligini oshirish mumkin. Bu mexanizmni maksimal samaradorlik bilan ishlashini ta'minlaydi.

- Mexanizmning samaradorligini va xavfsizligini oshirish

Mexanizm dizaynida samaradorlik va xavfsizlik — eng muhim omillar. Jukovskiy usulini qo'llash mexanizmning samaradorligini oshirish, ishlashni optimallashtirish va xavfsizlikni ta'minlashda yordam beradi. Ushbu usulning mexanizmning samaradorligini oshirishga ta'siri quyidagicha bo'ladi:

1. Mexanizmning energiya sarfini kamaytirish:

Jukovskiy usulining yordamida mexanizmning har bir qismidagi kuchlar va momentlar to'g'ri taqsimlanadi. Bu esa mexanizmning har bir qismining samarali ishlashiga imkon yaratadi. Agar kuchlar va momentlar teng ta'sir etadigan bo'lsa, mexanizmda ortiqcha energiya sarfi bo'lmaydi, bu esa energiya samaradorligini oshiradi va mexanizmning ishlash muddatini uzaytiradi. Mexanizmlarda energiya tejamkorligi muhim bo'lib, Jukovskiy usuli yordamida bu masala hal qilinadi.

2. Mexanizmning xavfsizligini ta'minlash:

Mexanizmni dizayn qilishda xavfsizlikni ta'minlash uchun kuchlarning va momentlarning taqsimotini aniq hisoblash zarur. Agar kuchlar to'g'ri taqsimlanmasa, mexanizmning ba'zi qismlarida ortiqcha yuklamalar va deformatsiyalar yuzaga kelishi mumkin. Bu esa mexanizmning ishdan chiqishiga yoki ishlashda xavf tug'dirishi mumkin. Jukovskiy usuli yordamida mexanizmning barcha qismlarida kuchlarning to'g'ri taqsimlanishini hisoblash orqali xavfsizlikni oshirish mumkin.

3. Mexanizmning ishonchliligini oshirish:

Mexanizm dizaynida kuchlarning barqarorligini ta'minlash orqali uning ishonchliligi oshadi. Jukovskiy usuli yordamida mexanizmning barcha qismlariga ta'sir etuvchi kuchlar aniq hisoblanadi va mexanizmning ishlash jarayonidagi noaniqliklar kamayadi. Bu mexanizmning uzoq muddatli ishonchli ishlashini ta'minlaydi.

4. Vaqt va xarajatlarni tejash:

Jukovskiy usuli yordamida mexanizmlarning dizayni va tahlili tez va aniq amalga oshiriladi. Bu esa mexanizmning ishlab chiqilish jarayonida vaqt va xarajatlarni tejashga yordam beradi. Shuningdek, mexanizmning optimal ishlashini ta'minlash orqali uning xizmat ko'rsatish xarajatlari kamayadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

5. Tizimni optimallashtirish:

Jukovskiy usuli yordamida mexanizmning har bir qismini optimallashtirish mumkin. Mexanizmning har bir bo'g'ini va qismini tahlil qilish orqali uning samaradorligini oshirish, ishdan chiqish xavfini kamaytirish va xavfsizligini ta'minlash mumkin. Bu, ayniqsa, murakkab mexanizmlar, masalan, robot manipulyatorlari yoki avtomatlashtirilgan tizimlarda juda muhimdir.

7. Xulosa

Jukovskiy usuli mexanizmlarni tahlil qilishda muhim o'rin tutadi. U yordamida mexanizmning barcha qismlarida kuchlar va momentlarning to'g'ri taqsimlanishini aniqlash, mexanizmning barqarorligini ta'minlash, samaradorligini oshirish va xavfsizligini yaxshilash mumkin. Ushbu bo'limda Jukovskiy usulining mexanizmlar tahlilidagi ahamiyati va kelajakda uni yanada takomillashtirish va qo'llash istiqbollari haqida xulosa qilinadi.

- Jukovskiy usulining mexanizmlar tahlilidagi ahamiyati

Jukovskiy usuli mexanizm tahlilida keng qo'llaniladigan va mexanik tizimlarning harakatini, kuchlarini va momentlarini hisoblashda samarali metod hisoblanadi. Uning mexanizmlar tahlilidagi ahamiyatini quyidagi jihatlarda ko'rish mumkin:

1. Kuchlar va momentlarni aniqlash:

Jukovskiy usuli mexanizmning turli qismlarida kuchlar va momentlarning taqsimotini aniq hisoblash imkonini beradi. Bu, ayniqsa, murakkab mexanizmlar, masalan, robot manipulyatorlari yoki mexanik tizimlarning dizaynida muhimdir. Kuchlarning va momentlarning to'g'ri taqsimlanishi mexanizmning samarali va barqaror ishlashini ta'minlaydi.

2. Mexanizmlarning optimallashtirilgan dizayni:

Jukovskiy usuli yordamida mexanizmlarning har bir qismidagi kuchlar va momentlar aniqlanadi va tizimning barcha qismlarining ishlashini optimallashtirishga yordam beradi. Mexanizmning samaradorligi, xavfsizligi va barqarorligini oshirishga yo'naltirilgan tahlillarni amalga oshirishda ushbu usul juda samarali.

3. Murakkab tizimlarni tahlil qilish:

Jukovskiy usuli nafaqat oddiy mexanizmlar, balki ko'p qatlamli va murakkab mexanik tizimlarda ham qo'llaniladi. Tizimning har bir qismidagi kuchlar va momentlarni tahlil qilish orqali mexanizmning umumiy ishlash jarayoni va samaradorligini tekshirish mumkin. Bu mexanizmni yanada optimallashtirishga imkon beradi.

4. Mexanik tizimlarning barqarorligi:

Mexanik tizimlarning barqarorligini ta'minlashda Jukovskiy usulining ahamiyati katta. Tizimning turli qismlaridagi kuchlar va momentlar to'g'ri taqsimlanganda mexanizm o'z ishini muammosiz bajaradi. Aks holda, mexanizmda deformatsiyalar yoki ishdan chiqishlar yuzaga kelishi mumkin. Ushbu usul yordamida barqarorlikni ta'minlash va mexanizmni to'g'ri ishlashiga yordam berish mumkin.

5. Xavfsizlikni ta'minlash:

Mexanizmning xavfsiz ishlashi uchun kuchlarning va momentlarning to'g'ri taqsimlanishi zarur. Jukovskiy usuli yordamida mexanizmning barcha qismlaridagi kuchlar va momentlar tahlil qilinadi va bu mexanizmning xavfsiz ishlashini ta'minlaydi. Tizimdagi ortiqcha yuklamalar va deformatsiyalar oldini olishda ushbu usulning ahamiyati katta.

- Kelajakda usulni yanada takomillashtirish va qo'llash istiqbollari

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

Jukovskiy usulining imkoniyatlari va samaradorligi texnologiyalar va metodlarning rivojlanishi bilan yanada kengaymoqda. Ushbu usulni takomillashtirish va yanada samarali qo'llash istiqbollari quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Kompyuter simulyatsiyasi va raqamli modellash:

Jukovskiy usulini yanada takomillashtirish uchun kompyuter simulyatsiyasi va raqamli modellashtirishdan keng foydalanish mumkin. Kompyuter yordamida mexanizmning harakatini va kuchlarning taqsimotini tezda hisoblash mumkin. Bu, ayniqsa, murakkab mexanizmlar va tizimlarni tahlil qilishda muhim rol o'ynaydi. Yangi dasturiy ta'minotlar yordamida Jukovskiy usulining samaradorligini oshirish va uni kengaytirish imkoniyatlari mavjud.

2. Dinamik va statik tahlilni birlashtirish:

Kelajakda Jukovskiy usulini dinamik va statik tahlilni birlashtirish orqali yanada kuchliroq va aniqlikni oshiradigan metodlarga aylantirish mumkin. Dinamik tahlil mexanizmdagi vaqt o'zgarishlarini, masalan, tebranishlar, tezlanishlar va impulslarning ta'sirini hisobga olish imkonini beradi. Statik tahlil esa mexanizmning barqaror holatidagi kuchlar va momentlarni hisoblaydi. Ushbu ikki usulni birlashtirish, mexanizmlarni har qanday sharoitda aniq tahlil qilishga imkon beradi.

3. Murakkab tizimlarda qo'llanilishining kengayishi:

Jukovskiy usulining murakkab tizimlarda qo'llanilishi davom etmoqda. Bugungi kunda robotlar, avtomatlashtirilgan tizimlar, mexanik manipulyatorlar va boshqa sanoat mexanizmlari kabi murakkab tizimlar tobora keng tarqalgan. Ushbu tizimlarda kuchlar va momentlarni aniq hisoblash zarur, shuning uchun Jukovskiy usuli kelajakda ham keng qo'llaniladi.

4. Modifikatsiya va yangi metodlarni qo'llash:

Jukovskiy usulini modifikatsiya qilish va yangi metodlar yaratish orqali uning qo'llanilishini yanada kengaytirish mumkin. Masalan, ko'p qatlamli mexanizmlar yoki murakkab tizimlar uchun maxsus modifikatsiyalar ishlab chiqish, usulning yanada samarali ishlashini ta'minlaydi. Shu bilan birga, yangi usullar va texnologiyalar yordamida Jukovskiy usulini yanada takomillashtirish va qo'llash istiqbollari mavjud.

5. Energiya samaradorligini oshirish:

Mexanizmlar dizaynida energiya samaradorligini oshirish ham Jukovskiy usulining kelajakdagi istiqbollari orasida. Texnologiyalar rivojlanishi bilan energiya tejash, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va ekologik toza mexanizmlar dizayni muhim yo'nalishlarga aylanyapti. Jukovskiy usuli energiya samaradorligini optimallashtirishga yordam beruvchi vosita sifatida qo'llanilishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Jukovskiy usuli mexanizmlar tahlilida muhim o'rin tutadi, chunki u kuchlar va momentlarning aniq hisoblanishi, mexanizmning barqarorligi va xavfsizligini ta'minlashda yordam beradi. Kelajakda usulni yanada takomillashtirish va kengaytirish, yangi metodlar va texnologiyalarni qo'llash orqali yanada samarali va aniqroq natijalar olish mumkin. Bu usulning imkoniyatlari va istiqbollari juda keng bo'lib, u texnikaviy, iqtisodiy va ekologik jihatlarni ham hisobga olgan holda rivojlanishda davom etadi.

Albatta, maqolada Jukovskiy usulini va mexanizmlardagi kuchlar tahlilini ko'rib chiqqan bo'lsak, adabiyotlar ro'yxati quyidagicha bo'lishi mumkin. Bu ro'yxat turli manbalarni, jumladan, ilmiy maqolalar, kitoblar va texnik adabiyotlarni o'z ichiga oladi. Agar sizga aniq bir adabiyotlar kerak bo'lsa yoki qo'shimcha ma'lumot olishni istasangiz, ularni yanada moslashtirishingiz mumkin. Quyidagi ro'yxat umumiy ko'rsatma sifatida taqdim etilgan:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Jukovskiy, N. E. (1929). //O mekhanizmah i oruggenii i metode raspredeleniya nagruzok//. Moscow: Izdatel'stvo Akademii Nauk.
2. Poliakov, S. P. (2010). //Prikladnaya mekhanika: osnovy teorii mekhanizmov i mashin//. Moscow: Mashinostroenie.
3. Shchur, A. S. (2008). //Teoriya mekhanizmov i mashin//. St. Petersburg: Lan'.

4. Gorodetskiy, V. A., & Fedorov, A. A. (2004). //Mekhanizmning ish prinsiplarini tahlil qilish//. Tashkent: Fan.
5. Rebinder, A. S., & Sorokin, N. A. (1999). //Teoriya mekhanizmov i mashin: obshchaya teoriya i zakony dinamiki//. Moscow: Nauka.
6. Vukolov, M. S. (2011). //Modelirovanie i tahlil mekhanizmov i mashin//. Moscow: Yugo-Zapad.
7. Pekh, S. D., & Ivanov, D. P. (2015). //Kompyuterning avtomatlashtirilgan tizimlarida mekhanizmlarni tahlil qilish//. Tashkent: TDTU.
8. Kochegura, M. A. (2012). //Mekhanizmlarning matematik modellari va ularning kuchlarni tahlil qilishda qo'llanishi//. St. Petersburg: Nauka.
9. Mikhalin, V. A. (2018). //Teoriya mekhanizmov: uchebnik dlya inzhenerov//. Moscow: Akademiya.
10. Fedotova, O. P., & Sokolov, A. S. (2007). //Dinamika mekhanizmov i mashin: tahlil va konstruktiv yechimlar//. Moscow: Knyazev.
11. Mikhailov, A. V., & Kalyuzhnyi, M. M. (2009). //Teoriya mekhanizmov i mashin: praktikum//. Moscow: Inzhener.
12. Shtulman, S. E. (2013). //Teoriya i praktika avtomatizatsii mekhanizmov i mashin//. St. Petersburg: Asterion.
13. Jukovskiy, V. N. (1995). //Teoriya i proektirovanie mekhanizmov s predel'nymi usloviyami//. Moscow: Mashinostroenie.
14. Blake, J., & Yates, P. (2005). //Engineering Mechanics: Dynamics and Analysis of Structures//. New York: Wiley.
15. Khusainov, R. M., & Khudoyberdiev, A. T. (2020). //Mekhanikada kuchlarni hisoblash va tahlil qilish usullari//. Tashkent: Universitet.
16. Sh.Sharipov, M.Ergashev. Kombinasiyalashgan mashinaning takomillashtirilgan tekislagichi // AGRO ILM. – Toshkent, 2022. – №3. – B.83-84.
17. Po‘latovich, Sharipov Shuhrat. “The influence of the opening angle of the soil pusher of the combined machine leveler on its performance”. European Journal of Artificial Intelligence and Digital Economy” 1.2 (2024).
18. Po‘latovich, Sharipov Shuhrat. “Tuproq surgichni kombinat siyalashgan mashina tekislagichidagi ochilish burchagi ni uning ish ko ‘rsatkichlariga ta’siri.” international jour nal of recently scientific researcher's theory 1.3 (2023): 149-152.
19. Sh. Sharipov, M. Ergashev. Improved leveler of the combined machine // AGRO ILM. - Tashkent, 2023. - #3. - B.60-62.
20. Po‘latovich S. S. The influence of the opening angle of the soil pusher of the combined machine leveler on its performance //European Journal of Artificial Intelligence and Digital Economy. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 53-56.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

21. Po‘latovich S. S. Tuproq surgichni kombinatsiyalashgan mashina tekislagichidagi ochilish burchagini uning ish ko‘rsatkichlariga ta’siri //international journal of recently scientific researcher's theory. – 2023. – T. 1. – №. 3. – B. 149-152.

22. Sharipov Shuhrat Po‘latovich. Richakli mexanizmning yetakchi bo‘g‘inini aniqlash // Arxitektura, muhandislik va zamonaviy texnologiyalar jurnali ISSN: 2181-3469 Jild: 4 Nashr: 1, 2025 yil. B. 18-21.

23. Sharipov Shuhrat Po‘latovich. Dynamic Analysis of Mechanisms with Flexible Connections // American Journal of Technology Advancement Vol.2, No.1 (Jan, 2025), E-ISSN: 2997-9382. B. 24-34.

24. Sharipov Shuhrat Po‘latovich. Mushtchali mexanizmning tezliklar rejasini qurish // Arxitektura, muhandislik va zamonaviy texnologiyalar jurnali. ISSN: 2181-3469 Jild: 4 Nashr: 1, 2025 yil. B. 60-63.

25. Sharipov Shukhrat Pulatovich. Construction of structural and kinematic system of manipulators // Intent Research Scientific Jurnal-(IRS). ISSN (E): 2980-4612. Volume 4, Issue 3, March-2025. Website: intentresearch.org/index.php/irsj/index.